

DALL-E: tietojohdaminen kirjastoissa

MUTULLA, TIEDOLLA VAI AUTOMAATIOILLA?

Tiedosta ja päätöksenteosta yleisissä kirjastoissa

17.5.1024 Matti Sarmela

VALTAKUNNALLINEN
KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

KIRJASTON TIETOJOHTAMISEN ERITYISPIIRTEITÄ?

Toiminta-, talous- ja kokoelmatilastojen pitkäaikainen ja vakiintunut hyödyntäminen + esim. kunnallinen, alueellinen ja valtakunnallinen vertailu

Valtakunnalliset tilastot verkossa jo 1999 lähtien + visualisointi, Raportointipalvelu ja Vaikuttavuus-sivusto ym.

Valtakunnallista ja alueellista yhteistyötä, koulutusta ja hankkeita tietojohdamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa

”Lähes kaikki, 92 % vastaajista, kaipasivat usein dataa tai tietoa päätöksenteon tueksi. Yleensä tämä tieto oli tilastotietoa, tietoa asiakkaiden käyttäytymisestä ja palveluiden käytöstä sekä kirjaston vaikutuksesta kulttuuritoimintaan ja lukutaitoon. Kaikkea tätä tietoa ei ole kuitenkaan ollut saatavilla. Vastaajat olivat kaivanneet myös tarkempaa tietoa aineiston kierrosta, reaaliaikaista ja kellonaikakohtaista kävijädataa ja alueellisia eroja kirjaston käytössä. Oman kirjaston kehittämisen avuksi toivottiin myös tietoa logistiikasta, kelluvan kokoelman hallinnasta sekä niistä asiakkaista, joista jää jälki vain kävijälaskuriin.”

Kirjastot ja tietojohdaminen. Toimintaympäristön, tietovirtojen ja tarpeiden kartoitus. Turun kaupunki 2024

KIRJASTON PÄÄTÖKSENTEON KESKIÖSSÄ?

Kysynnän ja tarjonnan tasapaino: ainutlaatuisen kokoelman hallinta ja logistiikan optimointi (2023: kokoelma 31 milj.; 1,7 milj. hankintaa, 83 milj. lainaa)

Palveluverkkosuunnittelu ja muuttuvat kunnat (mm. demografia)

Palvelutuotannon järkeistäminen paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti (digitaalinen infra ja edusta, metatietotuotanto, yhteinen e-kirjasto); digitaalinen kilpailukyky

Henkilöstön osaamisen kehittäminen muuttuvaan kysyntään nähden

Kirjastolain asettamat tehtävät: mm. lukemisen, osallisuuden ja sosiaalisen kestävyys edistäminen sekä demokratian puolustaminen

INFORMAATION LAATU JA PÄÄTÖKSENTEON PERUSTA

Kiire/Mutu –riittämätön tieto

Rutiini – vakiolähteistä tuleva tieto, todennäköisyyksien yliarvostaminen

Distruptio: yllätyksellinen tieto, heikot signaalit, monipuoliset tiedonlähteet ennakkointiin

Intuitio

Kokemus, hiljainen tieto

Tietämys

Riittävä, relevantti tieto

Automaatio

AI, ModelOps

DATATULVASTA RELEVANTTIIN TIETOOON LÄPI ORGANISAATION

Tietojohdetuksi organisaatioksi kasvaminen

Tietojohtaminen edellyttää organisaatiolta paljon muitakin kuin teknologisia ponnisteluja.

TIETOJOHDETTU ORGANISAATIO

Käytettävissä olevan suuren datamäärän (sisäisen ja ulkoisen) vuoksi organisaatiot voivat helposti jumitua data-analyysin prosesseihin ja **unohtaa päätöksentekoprosessien parantamisen** tärkeyden.

Tiedolla johdettu organisaatio näkee analytiikan ja tiedon hyödyntämisen koko organisaation keskeisenä kyvykkyytenä **tukemassa päätöksentekoa ja antamassa vastauksia toiminnan haasteisiin ja mahdollisuuksiin.**

Päätöksentekoprosesseista voidaan tehdä tehokkaampia keskittämällä ihmisten panosta enemmän päätöksentekoon ja toteutukseen datan keräämisen ja analysoinnin jatkuvan ad hoc -työn sijaan.

OIKEIDEN KYSYMYSTEN ESITTÄMINEN

Onko organisaatiolla näkemykseen perustuva visio, joka luo arvoa?

OIKEIDEN TOIMIEN TEKEMINEN

Rakentaako organisaatio luottamusta ja toimiiko se digitaalisesti eettisesti?

OIKEAN VAIKUTUKSEN TEKEMINEN

Onko organisaation kulttuuri suunniteltu muuttumaan skaalautuvasti datalähtöiseksi?

KEHITTYNEEMPÄÄ TIETOJOHTAMISTA, VAIKUTTAVAMPIA PÄÄTÖKSIÄ?

Tietojohtamisen
systemaattinen kehittäminen

Monipuolista dataa ja tietoa,
myös laadullista tietoa

Helppokäyttöiset tiedon
hyödyntämisen tavat

Automaattista prosessointia

Päätöksentekokyvykkyys ja
päätöksen teon sykli ja
horisontti

Vaikuttavuuslähtöinen
suunnittelu

Ennakointi- ja
muutoskyvykkyys (mm.
päivittyvä visiomatriisi)

Tulevaisuustyön
omistajuus?

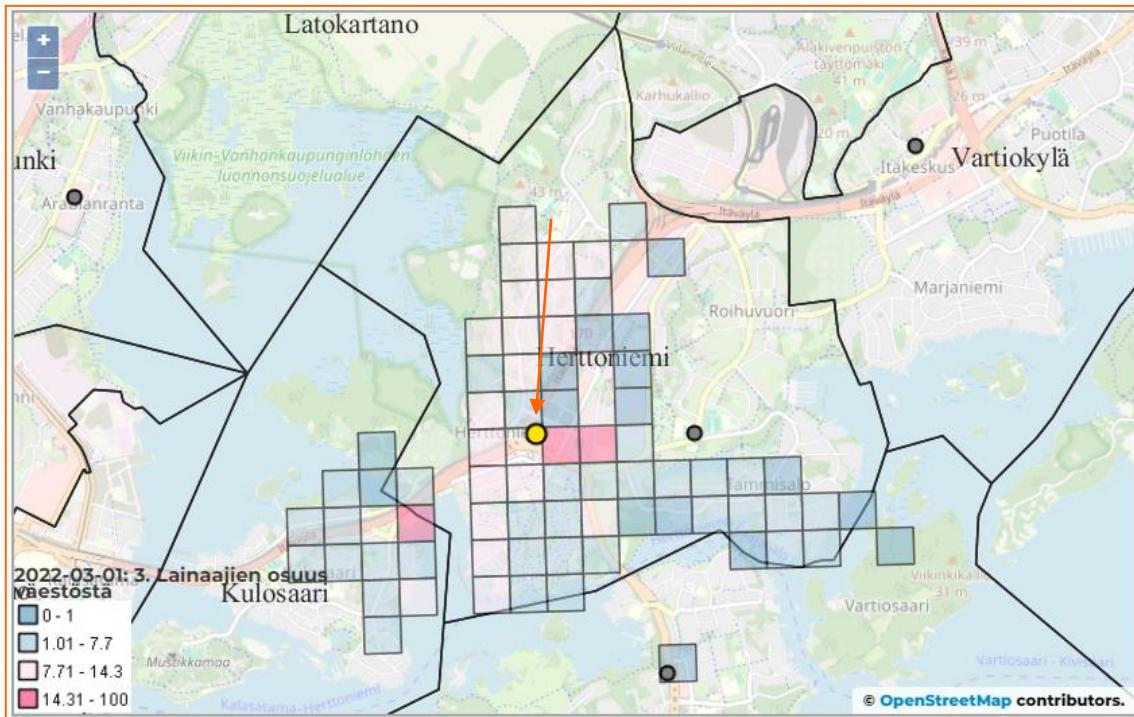
Nopeasti kehittyvä,
distruptiivinen, muuttuva,
globaali, monimutkaisempi
ja ennustamattomampi ja
osin kaoottinen,
polarisoitunut ja uhkaava
toimintaympäristö

ENNAKOIMATTOMUUS: FINNA-VISIOTYÖ 2019

Ilmiömatriisi

PALVELUVERKKOSUUNNITTELU

Substanssin päätöksentekoprosessi vs. poliittinen päätöksenteko:

Uuden toimipisteen perustaminen
Toimipisteen lopettaminen tai siirtäminen
Yhteispalvelun toteuttaminen

Markkinaosuus

Paikallinen vahvuus

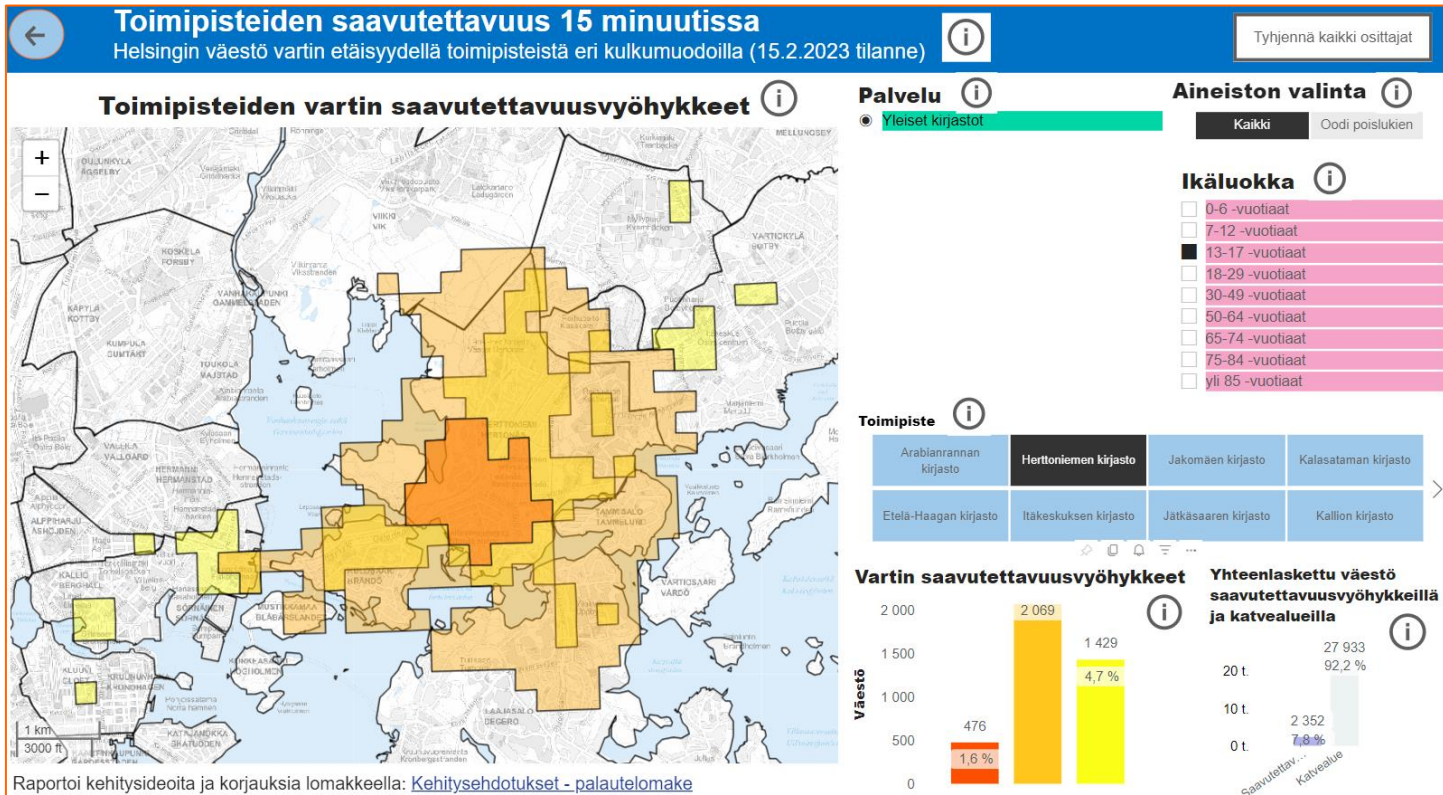

Kokoelman kierto

Helsingin Herttoniemen kirjasto:
2019-2022: käynnit +155%

PALVELUVERKKOSUUNNITTELU

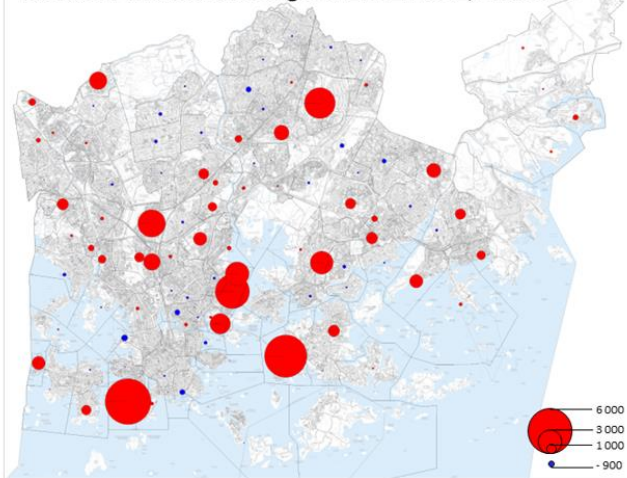

Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluverkkosuunnittelun BI-demo

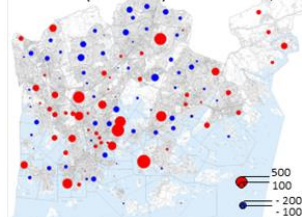
TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS

Väestönkasvu keskittyy, ikääntyneiden määrä kasvaa

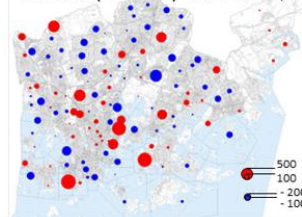
Väkiluvun muutos Helsingissä 2022-2032, ennuste

Muutos (ennuste) 2022-2032, 0-6 v.

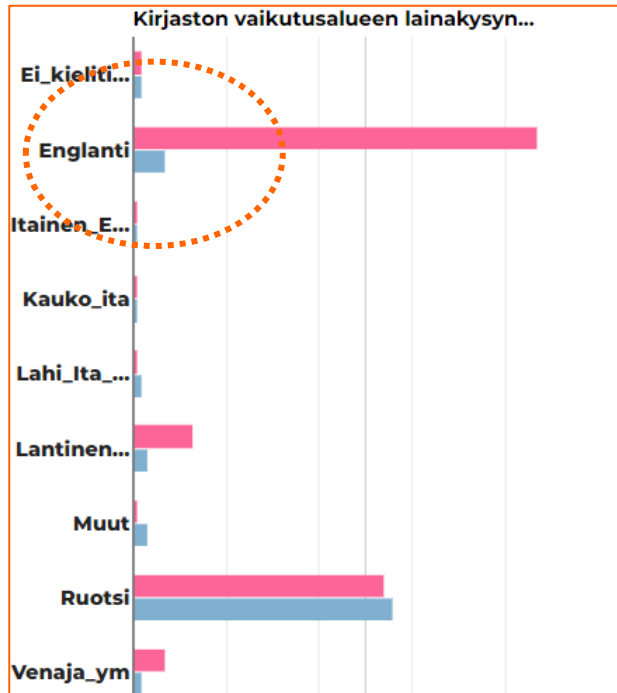
Muutos (ennuste) 2022-2032, 7-15 v.

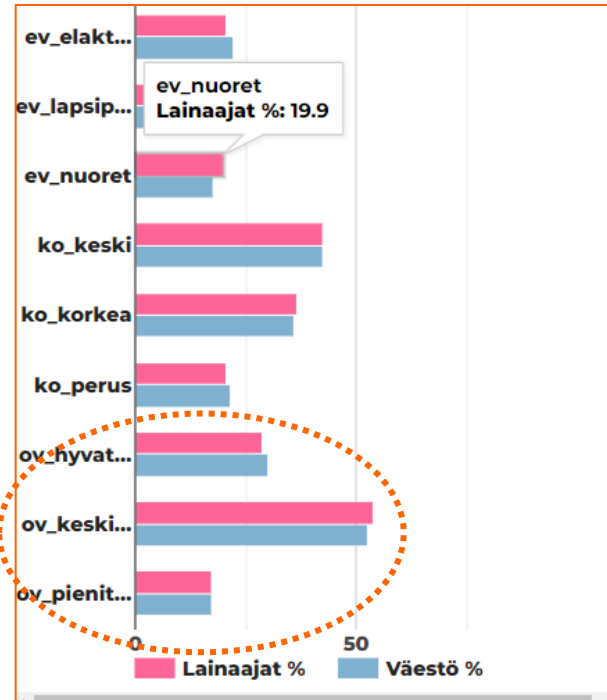
Muutos (ennuste) 2022-2032, väh. 75 v.

VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTIA?

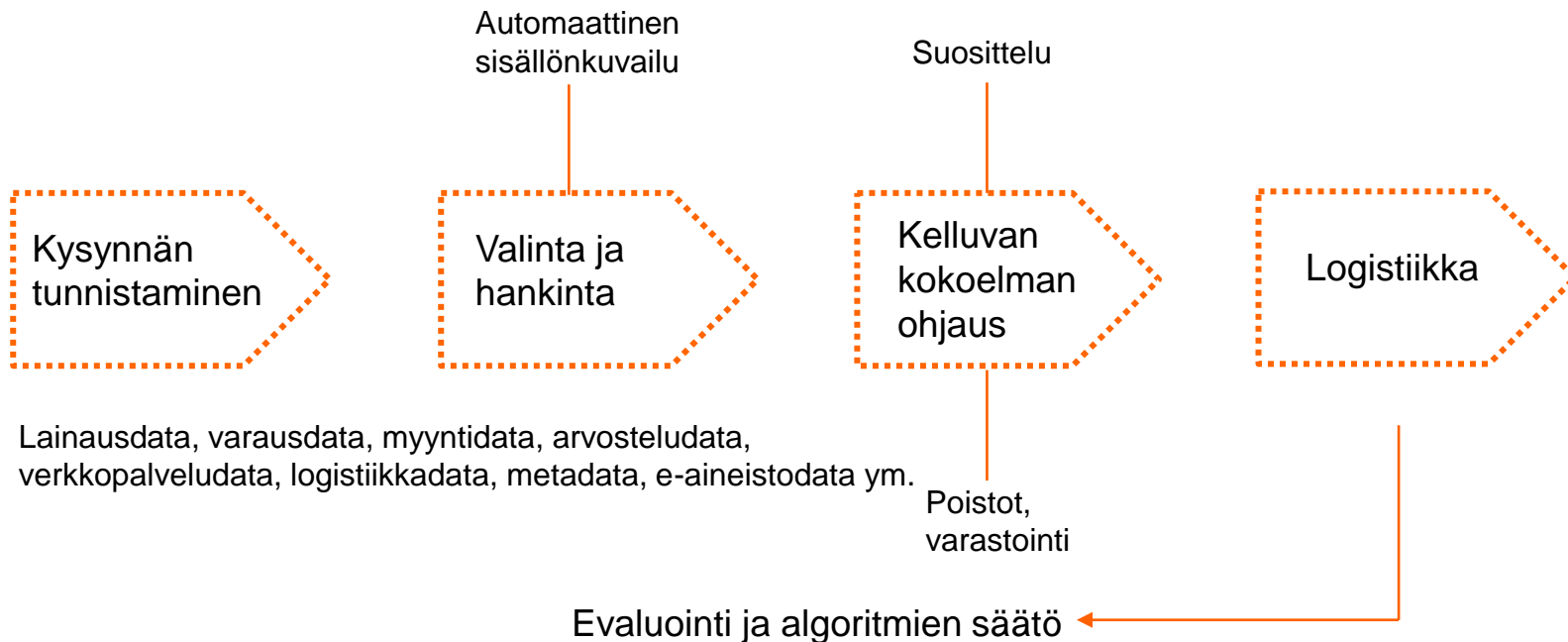

Kirjaston vaikutusalueen lainakysynnän ja kirjaston hyllytarjonnan jakauma kieliryhmittäin

Kirjaston vaikutusalueen lainaajien ja väestön sosioekonominen jakauma

KOKOELMANHALLINNAN (PUOLI)AUTOMATISOINTI?

- Kiitos!

matti.sarmela@hel.fi